

Részletes ismertető az Írás munkafüzet 1. osztályosoknak (I. és II. kötet) taneszközzől

előírt írás és vázolólapok melléklettel

(FI-501020105/1; FI-501020107/1)

A munkafüzet feladata, célja

Az irkatúzott Írás munkafüzet két kötete a hozzá tartozó segédanyagokkal egyfajta oktatócsomagként illeszkedik az alapkészségek fejlesztésébe és az olvasás-írás tanulásának komplex előkészítésébe az alapfokú nevelés-oktatás bevezető és kezdő szakaszában. Az oktatócsomag az anyanyelvi nevelés és az irodalmi műveltség alapjait a cselekvés, a felfedezés és játék útján komplex módon oktató, a tanulási (illetve részképességbeli) zavarok elkerülését és csökkentését, a diszlexia és diszgráfia prevenciót, valamint a tehetséggondozást egyszerre maga elé tűző, vizuálisan is gondosan tervezett taneszköz.

Meglepően sok kisgyereknél különféle okokra visszavezethetően nem pontosak a mozgásfejlődés során elsajátított elemi mozgások idegrendszeri „lenyomatai”, emlékképei. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a gyerek egy adott mozgás végrehajtása során nem tud pontosan igazodni a külső és belső környezetéből nyert információkhoz, ezáltal nem képes a feladatnak megfelelően cselekedni. Ezek a gyerekek az iskolába lépéskor mozgásos elmaradásuk miatt hátrányos helyzetben vannak. Fejlesztésre szorulnak, hogy pontosak legyenek az írás elsajátításához szükséges finommozgások vagy a szájjóna tudatos mozgásai, melyek a pontos artikuláció, és majd az olvasás előfeltétele. Fontos a mozgásfejlesztéssel egy időben történő célirányos percepciófejlesztés, hiszen a szabályozó folyamatok az érzékszervek felvevő és feldolgozó folyamatainak eredményeként valósulnak meg.

Az első osztályba kerülő legtöbb kisgyereknél nincs komoly elmaradásra utaló jel. Fontos azonban, hogy az alapozó szakaszban, majd lehetőség szerint a napi gyakorlatok sorába legalább az alsó tagozat végéig szenzomotoros képességfejlesztést is beépítsünk. Hiszen minél biztosabbak az alapkészségek, annál kevesebb nehézségre és elakadásra lehet számítani az írás-olvasás elsajátításakor. Programunk során a szervezeten és tudatosan alkalmazott készségfejlesztés elmélyítheti és szolgálhatja a tanítás-tanulás folyamatát, biztosabb óravezetési és szervezési kereteket kínál.

A készségfejlesztés során lehetősége nyílik a tanítónak arra, hogy figyeljen az alapkészségek kisebb hiányosságaira, és idejében kompenzálja azokat, illetve gyanakodjon, ha külső – pl. fejlesztőpedagógusi, gyógypedagógusi – segítségre van szükség. Digitális segédanyagaink segítik a tanítót a helyesen kivitelezett mozgások megismerésében és

tanításában, a felmerülő pontatlanságokra felhívják a figyelmét, és saját kompetenciáján belül segítik őt abban, hogy kihasználja a kínálkozó korrekciós lehetőségeket. A tényleges írás- és olvasástanítás megkezdésével javasolt addig várni – a kerettantervi időkeretek figyelembevételével –, ameddig a problémát mutató gyerekek esetében a szenzomotorium (érzékelő- és mozgásrendszer) fejlődésében változások történnek.

A munkafüzet módszertani koncepciója

A koordinációs alapkészségek fejlesztésének nagyobb egységeiből kiindulva ismertetjük a pedagógiai, didaktikai, tantárgy-pedagógiai (tanítás- és tanulás-módszertani) koncepciót.

A testtudat, testséma fejlesztése során a kisgyermek megtanulja az egyes testrészek nevét, elhelyezkedését, funkcióját. A testfogalomnál a testképbe még be nem épült testrészeket többféle módon is érzékeltetjük, tudatosítjuk. Már itt érdemes a gyerek figyelmét felhívni a test szimmetriájára, amely a lateralitás előkészítő lépése. A megismerő tevékenységet minden esetben támogatjuk a beszéd összekapcsolásával. A ritmikus mondókák, versek segítik a rögzítést, tudatosítást. A testkép kialakításánál segítségünkre lehetnek a különféle izometriás gyakorlatok (tolás, húzás, feszítés), az ellenállás segít megtapasztalni az izomműködést, tudatosítja a testhatárokat. Módszertani szempontból jelentősek a csak szóbeli utasításra, majd csukott szemmel is végrehajtott gyakorlatok. Az ún. izolációs feladatok egy-egy testrész tudatosan elkülönített mozgásán alapulnak, kizárva az együttmozgás gátló hatásait. Hasznosak az izomtónus érzékelését fejlesztő feszítő-lazító gyakorlatok. Jelentőségük a beszédnél vagy az írásnál-rajzolásnál fellépő görcsösség oldásában, a testérzet tudatosításában van. A különféle utánzásos gyakorlatokkal (csoportos, páros) építhetünk a humorra és a gyermekek közötti kooperációra.

A térérzékelés, a téri tájékozódás fejlesztése során alapvető, hogy a gyermek saját testén képes legyen tájékozódni, érzékelje annak határait, és ennek viszonyításaként határozza meg a különféle téri relációkat. A térbeli viszonyok megmutatását célzó, beszéddel kísért feladatokkal bővítjük a gyermek relációs szókincsét, és segítjük az írás-olvasás megalapozását. Minden téri irány kapjon egyforma hangsúlyt, nem szabad megfélemlíteni a látótéren kívül eső ún. hátsó térről, melynek „feltérképezésére” egyéb (hallás, tapintás, szaglás) érzékszervek bekapcsolásával nyílhat lehetőség. A testnevelés tantárgy körében tudatosan alkalmazott, térérzékelésre építő gyakorlatok (alaki képzés az 1-2. osztályos testnevelésében), az akadálypályák alkalmazása sokszínű gyakorlási lehetőséget nyújtanak. Alakíthatjuk a gyermekek közötti együttműködést kiscsoportos, illetve páros gyakorlatokkal. A síkban végzendő feladatokkal realizáljuk az irányokat, és a téri helyzeteket síkban tudatosítjuk. Ezek a feladatok segítik a betűk, számok írásakor a helyes irányokat, kiépítik a hármas vonalközben való biztos tájékozódást.

A két testfél mozgásának összerendezése, az oldaliság (lateralizáció) kialakítása és biztos alkalmazása

alapvető fontosságú az írás-olvasás elsajátításakor. A nagymozgásokat érdemes sokféle szituációban, sokféle eszközzel gyakoroltatni (az 1–2. osztályban a testnevelés tantárgyban tudatosan alkalmazva 30-35%-ot tehet ki ezekre a gyakorlatokra fordítható óraszám). Nagyon sokféle, jól kombinálható gyakorlatsor dolgozható ki. A felhasználható testnevelési és sporteszközök szinte minden iskolában jelen vannak.

A nagymozgásos gyakorlatoknál fokozatosan nehezített helyzetekben gyakoroltatunk fejlesztve az ügyességet, egyensúlyérzékletet, a testérzetet, szinkinézist (ellentétes kar és láb egyidejű mozgása). Az elemi mozgások elősegítik a kinesztetikus differenciáló képesség érést, a gyors koordinációt, a mozgás ritmusának, dinamikájának érzékelését is. Először érdemes csak az adott gyakorlat-típuson belül variálni a feladatokat, megalapozott tudásnál kombinálva növelni az utasítások számát (figyelem-, emlékezet-, szókincesfejlesztés), és a feladat nehézségét. Az írás-olvasást megalapozó mozgásoknál fontos felhívni a gyermek figyelmét a mozgás időbeliségére, tempójára, ritmikájára.

A munkafüzet szerkezete, jellemzői

A beszédkésztség, beszédértés, a biztos olvasás és írás elsajátításához szükséges alapkészségek átgondolt és egymásra épülő rendszerén keresztül kezdjük meg az írás jelrendszerének megtanítását. A munkafüzet az életkori sajátosságokhoz igazodva gazdag, változatos gyakorlóanyagot biztosít. Módot ad arra, hogy általa szervezze a tanító a differenciált, képesség szerinti hatékony tanulói munkáltatást, és az egyéni sajátosságok figyelembevételével fejlessze a tanulókat. A feladatok témája igazodik a gyerekek érdeklődéséhez.

A gyakorlóanyag az egyéni tanulási módszerek kialakítását és az önértékelés fejlesztését is szolgálja.

A munkafüzet célja, hogy változatos, differenciálásra kiválóan alkalmas feladatok által alapozza meg az íráskészséget. A munkafüzet feladatainak megszerkesztésekor figyelembe vettük a vonalvezetés szempontjából könnyen téveszthető betűk differenciálását, ezt erősítik meg a munkafüzet írásos feladatai is. A hasonló alakú betűk írásbeli diszkriminációjára külön differenciáló órákat iktattunk a tanmenetbe, illetve a tananyagba. A feladattípusok, valamint az oldalakon található feladatok fokozatosan követik egymást a könnyebben elvégezhetőől a nehezebbek felé. A feladatok a készségek-képességek fejlesztésén túl a kognitív funkciók fejlesztését is megcélazzák.

Az 1. évfolyam előkészítő időszakának (6 hét) legfontosabb feladata az alapkészségek (pl. tájékozódás, összehasonlítás, válogatás, rendezés) fejlesztése. A feladatok a tanulók tevékenységére épülnek, nemcsak az előkészítő időszakban, hanem az egész tanév során. Az alapozó időszak feladattípusai a vonal- és iránykövető feladatok, a jobb, bal diszkriminációs feladatok, betűelem mátrixok, rajzos kiegészítő és

színező feladatok, vizuális figyelmet és emlékezetet fejlesztő gyakorlatok. A betűelemek vázolását követően kezdik meg betűtanulást a gyerekek. A dekódolt nyomtatott kis- és nagybetűt követően tanulják az írott kisbetűt és a kötéseket (olvasatva író módszer), majd a tanév végén betűcsoportokban az írott nagybetűket.

A munkafüzetek a kerettantervben megfogalmazott fejlesztési feladatokat változatos példákkal, önálló cselekvésre ösztönözve, illetve a szocializációt is segítve sokszínűen közelítik meg.

A munkafüzetben a tananyagot bővebb, a felzárkóztatásra vagy a tehetséggondozásra is lehetőséget adó, differenciásra szánt feladatok szélesítik. A feladatok sokszínűségével jól harmonizál a gazdag képi megjelenítés és a mozgalmas tipográfia, amely remélhetőleg felkelti a gyerekek érdeklődését. A munkafüzet szerkezete áttekinthető. Az oldalak szellősek, általában 3-4 feladatot tartalmaznak. Az illusztrációk mennyisége megfelelő. Közülük egyik sem öncélú, mindegyik feladathoz kapcsolódik, annak szerves részét képezi.

Az érthetőség érdekében minden új dolgot próbálunk úgy megjeleníteni, hogy az teremtsen minél több lehetséges kapcsolódási pontot a tanulók meglévő tudásával: szókinccsükkel, személyes tapasztalataikkal, előzetes ismereteikkel, magyarázó modelljeikkel. Ezek a kapcsolódási pontok biztosítják az ismerős kiindulási alapot az új dolog megtanulásához. A munkafüzetekben megvalósul a kompetenciák fejlesztése. A feladatok manipulatív tevékenységre épülnek. Az ismeretek közvetítéséhez a gyerekek mindennapi életéből vett példákat használunk, illetve a korosztály életkori sajátosságaihoz kapcsolódó témákat jelenítünk meg. A munkáltató jellegnek megfelelően a kiadvány nagyon sok önálló megoldásra alkalmas feladatot tartalmaz. A különböző nehézségi fokú feladatok lehetővé teszik, hogy az egyes tanulók képességeihez igazodva történjen a gyakorlás, a differenciálás.

